
MODERNÍ DĚJINY VIETNAMU

STRUČNÝ PŘEHLED

I. FRANCOUZSKÁ INDOČÍNA

- Vietnamské císařství dlouhodobě pod silným vlivem Číny, čínský císař potvrzoval nástup vietnamského; nadřazené postavení vůči Laosu a Kambodži, jejichž panovníky naopak potvrzoval vietnamský císař
- modernizační reformy stejně jako v Číně ignorovány
- francouzské pronikání od první poloviny 19. st., oficiálně jako ochránci misionářů kvůli jejich věznění, vypořádání a popravám; reálně hlavně jako cesta do Číny
- pronikání zastaveno kvůli revoluci 1848, obnovil Napoleon III., dokončeno v 80.-90. letech
- Kočičína kolonie, Annam, Tonkin, Kambodža a Laos protektoráty; oficiálně u moci Vietnamci „pod francouzskou ochranou“
- opakovaná povstání, odpor hlavně z řad konfuciánské elity; 1885-1926 sesadili Francouzi 3 z 5 císařů, internovali je v jiných koloniích (např. Reunion)
- reformy moc není, ponechání vietnamští úředníci, ale zrušen systém čínských zkoušek; místo přepisu vietnamštiny do čínských znaků zavedena latinka

II. 2. SVĚTOVÁ VÁLKA V INDOČÍNĚ

- po porážce Francie se začnou silně angažovat Japonci, formálně kolonie Vichystické Francie, ale míra kontroly ze strany Japonců roste; Japonci odvázejí stále více surovin, hlavně rýže, ale místní viní Francouze
- až po osvobození Francie 1944 převzali moc Japonci a uvěznil francouzské představitele; měli obavy z akcí a tlaku USA a VB; oficiálně osvobození asijských národů, formální nezávislost Vietnamu, Laosu, Kambodže
- rozčlenění vietnamských politických skupin:
  - 1) projaponské a protifrancouzské – hlavně náboženské sekty buddhisticko-konfuciánské (Hoa Hao), snaha zbavit se Evropanů, víra v to, že zájem Japonců nebude moc velký a ponechají jim volnost;
  - 2) profrancouzské – císař Bao Dai, spoléhal na oslabování francouzského vlivu a zároveň zajištění nezávislosti na Číně či Japonsku
  - 3) protifrancouzské i protijaponské – nacionalisté a komunisté, požadovali buď nezávislý Vietnam nebo Indočínu, ale zpravidla v návaznosti na tradici s vůdčí rolí Vietnamu, tzn. indočínská a vietnamská orientace nebyly v rozporu
- Ho Či Min (dále HČM) – od roku 1911 v zahraničí, původně ve Francii, poprvé veřejně vystoupil výzvou k účastníkům versailleské konference k udělení autonomie Vietnamu; člen KS Francie, ta ho poslala studovat do Moskvy, pak byl v Číně; kolísal mezi národním a třídním bojem; 1929 v Hongkongu založil KS Indočíny; tvrdé boj Francouzů proti komunistům v Indočíně, HČM zadrželi Britové, ale nedají ho Francouzům; 1941 se vrátil do Vietnamu a založil Viet Minh (Liga za nezávislost Vietnamu, dále VM), důraz na vietnamské vlastenectví, i pro nekomunisty; mocenská základna v severním Vietnamu a jižní Číně, spolupráce s Kuomintangem
- závěr války a velmoci: HČM vyhlásil v září 1945 Vietnamskou demokratickou republiku, ale velmi omezená mocensky i prostorově; sever po kapitulaci Japonců převzali vojáci Čankajška, jih Britové, Francouzi se chtějí vrátit, ale nemají lodě ani vojáky, USA jim nefandí, prosazují dekolonizaci a spolupracují i s Viet Minhem, SSSR to vůbec nezajímá

III. FRANCOUZSKÁ VÁLKA

- vznik války – Ho Či Min se obává Čankajškových Číňanů a usiluje o jejich odchod, nedoufal v pomoc USA ani SSSR, a tak se nakonec dohodne s Francouzi, protože je považuje za slabé; Vietnam je formálně nezávislý, ale je členem Francouzské unie, určující zahr. pol. a ekonomické priority; HČM kritizován zastánci samostat-

- nosti; fr. správce oddělil Kočičinu a vyhlásil její nezávislost, není jasné, zda se souhlasem fr. vlády; dlouhá jednání v Paříži nevedla k žádnému výsledku, Fr. odmítají jakkoliv ustoupit
- průběh války – bojuje se hlavně na severu, tj. v místech s největší podporou pro VM; v prvních velkých bitvách se ukazuje zřetelná vojenská převaha Fr., proto VM mění v roce 1951 strategii na partyzánské útoky malých skupin, které se následně ukryjí, Fr. jsou bezradní
  - komunistizace VM – v souvislosti s vítězstvím komunistů v Číně roste po roce 1949 vliv Číňanů i ve Vietnamu, čínští komunisté dodávají pomoc, zatímco SSSR vyčkává; 1951 zal. Vietnamská strana pracujících, jejíž funkcionáři následně ovládnou VM
  - proměna postoje USA – původně antikolonialismus, požadující odchod Fr, ale po vítězství komunistů v Číně převáží doktrína zadržování a teorie domina; výsledkem je masivní finanční pomoc Francii
  - porážka Francie – od 1953 rozšiřuje VM válku do Laosu, Fr. chtějí přerušit hlavní spojovací cestu pro zásobování i obchod s opiem, který byl hlavním zdrojem financí pro VM, proto 1954 obsazují údolí Dien Bien Phu, navíc doufají, že se tam VM nedostane s těžkou technikou, což se ale stane a Francouzům zničí jedinou přistávací dráhu pro zásobování i případnou evakuaci, proto se Francouzi musejí vzdát
  - Ženevská konference – hl. účastníci USA, SSSR, ČLR, Fr., VB, obě Koreje, VM, nekomunističtí Vietnamci; původně měl být hlavní bod mír v Koreji, ale rychle se ukázalo, že oproti příměří se nic nového nedohodne a hl. bodem se stal Vietnam; VM ovládal většinu území, prosazoval odchod Francouzů a svoji vládu nad celým Vietnamem, proti byly nejen západní velmoci, ale i druhá část Vietnamců (Bao Dai), nakonec je nepodpořila ani Čína, která preferovala odchod USA z regionu, donutila je i k ústupkům při stanovení hranice na 17. rovnoběžce

IV. ROZDĚLENÝ VIETNAM (1954-1964)

- konference v Ženevě stanovila volby 1956 jako cestu k politickému sjednocení, ale neuskutečnily se; naopak 1957 navrhl SSSR uznání rozdělení a přijetí obou států do OSN, ale Eisenhowerova administrativa nechtěla legalizovat žádný komunistický režim, tak odmítla

a) Vietnamská demokratická republika

- velká nespokojenost obyvatel kvůli nedostatku potravin, dovoz potravin za peníze z SSSR; zahájena pozemková reforma, jejímž cílem bylo nejen rozdělovat půdu, ale i likvidovat „třídní nepřátele“, tj. velké pozemkové vlastníky; ti ale na severu prakticky neexistovali, tak museli být z politických důvodů vytvořeni, aby byly splněny oblastní kvóty počtu třídních nepřátel (4-5% obyvatel); represe znamenaly několik desítek tisíc mrtvých a několiknásobek uvězněných v pracovních táborech; 1956 velké rolnické povstání potlačeno armádou, mimo mezinárodní pozornost (suezská krize, maďarské povstání); 1958 zahájená nucená kolektivizace
- represe vůči politické opozici, především proti intelektuálům; velká emigrační vlna na jih (cca 1 milion)
- ideově měli blíže k Číně, distancovali se od Chruščovovy politiky destalinizace a uvolňování i za cenu oslabení hospodářské pomoci ze SSSR, ovšem po nástupu Brežněva se zase orientují primárně na SSSR, odkud dostávají i zbraně, včetně těžké výzbroje SV armády; 1960 zal. Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu (jinak té Vietkong, dále NFOJV), partyzánské jednotky pro boj na území Republiky Vietnam

b) Republika Vietnam

- hlavní postavou se po roce 1954 stává Ngo Dinh Diem (dále NDD), na jehož podpoře se shodne Bao Dai s USA; katolík, dlouhodobě působící ve vietnamské státní správě, ale za války odmítl místo v projaponské vládě, 1945 odmítl spolupráci s Viet Minhem, který zabil na severu jeho bratra; 1951 byl v USA, získal důležité kontakty, hlavně přes katolíky, včetně klanu Kennedyů; 1955 ve zmanipulovaných volbách hlavy státu porazí Bao Daie a vyhláší RV; relativně dobrá výchozí pozice, populární pro svůj nacionalismus, dosahuje odchodu posledních francouzských jednotek, oceňovaný je i jeho boj proti organizovanému zločinu a gangům, spjatým s náboženskými sektami

hlavní problémy a důvody ztráty popularity:

- příliv emigrantů ze severu je příliš velký, místní to berou tak, že péče o ně (například přidělování pozemků) je na jejich úkor, navíc když je mezi nimi vysoké procento menšinových katolíků
- pozemková reforma nebyla pořádně připravená ani provedená, obyvatelstvo čekalo víc; navíc změny na venko-

vě jsou spojené s plánem sestěhování do opevněných vesnic, které bude možné lépe chránit před útoky VM, což bylo v rozporu s tradicí kultu předků a péče o jejich hroby, navíc v samotných opevněných vesnicích byli lidé spjatí s VM

- boj proti buňkám VM nebyl efektivní, přinesl několik desítek tisíc obětí, které sever prezentoval jako civilní oběti politického teroru, navíc podezíravost byla příliš plošná, takže ve výsledku vyvolával boj větší odpor
- NDD nevytvořil žádnou fungující politickou organizaci (stranu), o kterou by se mohl opřít, jedinou oporou jeho moci je tak rodina, kdy mezi svoje bratry rozdělil hlavní funkce (hl. Ngo Dinh Nhu, řídící vnitro a represivní složky, resp. jeho manželka Tran Le Xuan, dávající najevo odpor vůči většinové společnosti a kultuře); na přelomu 50. a 60. let roste odpor v politice i armádě, po pokusu o státní převrat se NDD uzavírá ještě více v rodině a zastavuje jakékoliv reformy
- 1963 vrcholí konflikty s buddhisty, jsou rozehnány jejich slavnosti, represivní složky útočí i na chrámy, protesty mnichů sebeupálením
- Kennedy podporuje NDD, ale také tlačí na reformy; když pochopí, že nebudou, odsouhlasí převrat vietnamských generálů; NDD i NDN zastřeleni (1.-2. 11. 1963, JFK zastřelen 22. 11.); ke stabilizaci však nedošlo, 1964, 1965 další vojenské převraty; roste aktivita NFOJV

V. AMERICKÁ VÁLKA (1964-1973)

- vstup USA – postupné navyšování pomoci RVN, zvyšování počtu vojenských poradců (už za JFK z 2 na 16 tisíc); 1964 Tonkinský incident (napadení americké loď Maddox u břehů VDR, ale (asi) v mezinárodních vodách, ovšem loď kryla akci ARVN); Lindon Johnson si nechá od Kongresu potvrdit vstup do války a možnost navyšování počtu vojáků
- strategie VDR/NFOJV – 1965 se pokusili o ovládnutí oblasti Centrální vysočiny ještě před tím, než dorazí dostatečné množství amerických vojáků, ti však dokázali oblast ubránit a donutit NFOJV ke stažení do Kambodže, kam je ale nesměli pronásledovat; následně NFOJV opustí strategii rychlého vítězství a snaží se vyhnout velkým otevřeným bitvám, unavovat, opotřebovat, destabilizovat; využívání HČM stezky přes Laos a Kambodžu
- strategie USA – pokusit se omezit rozsah oblastí kontrolovaných na venkově NFOJV; bombardováním VDR donutit její představitele k zastavení útoků na RVN (operace Rolling Thunder jako reakce na útoky NFOJV na americkou základnu a vyhození do povětří hotelu s americkými vojáky); bombardováním narušit HČM stezku; bombardování ale mělo řadu omezení, nesmělo k němu dojít u hranic ČLR, území Laosu a Kambodže bylo bombardováno pouze do předem deklarované hloubky
- důvody amerického neúspěchu – postupem doby je stále zjevnější neschopnost ARVN a její totální závislost na akcích armády USA a dalších států (Austrálie, N. Zéland, J. Korea, Filipíny, Thajsko); často Američané způsobí partyzánů několiknásobně větší ztráty, obsadí oblast, ale nemohou tam zůstat trvale, po jejich odchodu se partyzáni zase bez boje potichu vrátí; obtížná měřitelnost úspěchu, když cílem nemůže být zabránění soupeřova území, jediný kvantifikovatelný systém měření úspěchu podle počtu mrtvých nepřátel; ztráta veřejné podpory v USA, prohra v mediální válce
- ofenziva Tet – konec ledna 1968, vietnamský Nový rok, bylo dohodnuto příměří, ARVN se vykašlala na americká varování a důstojníci si dali volno; partyzánská ofenziva NFOJV, obsazení částí velkých měst včetně Saigonu, ale nakonec pro NFOJV totální vojenský neúspěch, ztratili i velkou část pozic, které kontrolovali před ofenzivou; ovšem mediální obraz prchajících amerických vojáků byl důležitější; hlavní roli sehrál obraz jednotky, vstupující probouranou zdí na americkou ambasádu v Saigonu, reálně to byla skupina cca 20 lidí, která se udržela jen 4 hodiny, ale jejich sebevražedná mise byla propočtená na efekt, kdy u americké veřejnosti vznikl pocit pádu nejen ambasády, ale celého Saigonu; padlí: 40 000 NFOJV, 2 300 ARVN, 1 100 USA; pozice NFOJV jsou natolik oslabené, že další útoky budou ve větší míře věci pravidelné armády RVN
- protiválečné hnutí v USA – roste odpor k odvodům (výrazně omezeny někdy na přelomu 1968/69, celkem jen cca 25% byli branci, zbytek dobrovolníci) i k válce obecně, podle slov sociologa M. McLuhana „televize přinesla brutalitu války do pohodlí obývacích pokojů, vietnamská válka byla ztracena v amerických obývacích, ne na vietnamských bojištích“
- informační nevyváženost – masakr v My Lai (březen 1968, 250-500 obětí; vesnice, u které se předpokládalo, že byla opěrným bodem NFOJV; američtí vojáci stříleli do civilistů, nakonec zasáhl americký vrtulník; zveřejněno novináři 1969, vznikl velký skandál, který je často dodnes prezentován jako symbol celé války)

vs. masakr v Hue (leden 1968, 3-5 tisíc obětí; brutální čistka ze strany NFOJV a severovietnamské armády v rámci Ofenzivy Tet, kdy ovládli Hue na 4 týdny, ale nelze přesně odlišit oběti bojů a teroru; prakticky nulové mediální pokrytí)

- Nixon a „vietnamizace války“ – LBJ 1968 nekandidoval, RN slíbil „čestné ukončení války“, cíle jsou omezení účasti USA v pozemních bojích a uzavření dohody o konci války; 1969 zahájena v Paříži čtyřstranná jednání (VDR, USA, RVN a Provizorní revoluční vláda jižního Vietnamu, tj. NFOJV), ale jednání protahuje neochota ke kompromisu ze strany severu (doufají, že to dotáhnou k vojenskému vítězství, HČM je před smrtí zavázal k boji do konečného vítězství; požadují odstoupení prezidenta RVN; 1972 velikonoční ofenziva zastavená americkým bombardováním) i jihu (prezident Nguyen Van Thieu nevěří v dohodu s VDR a uvědomuje si bezbrannost RVN po odchodu USA); USA proto stupňují bombardování VDR, aby jednak donutily VDR k ústupkům, jednak ukázali RVN svou podporu
- mírová dohoda v Paříži 1973 – oficiálně návaznost na ženevské dohody 1954, tj. jednotný Vietnam, ale stanovena demarkační linie a právo obou částí rozhodnout o dalším vývoji; poměry na jihu se měly řešit jednáním Thieu-NFOJV; USA se zavázaly ke kompletnímu stažení, ale dohoda nakonec v důsledku amerického ústupu neřešila přítomnost vojáků severovietnamské armády na území RVN (cca 140 tisíc); neoficiální závazek USA vůči VDR (hospodářská pomoc na obnovu, nevyplaceno z důvodu porušení dohod obsazením jihu) i RVN (návrat vojáků při ohrožení ze strany severu)

VI. SJEDNOCENÍ, KRIZE, REFORMY

- sjednocení – jihovietnamská armáda je ve stále horší situaci, množí se dezerteři; VDR podnikne frontální útok na přelomu 1974/75; jihovietnamská armáda se hroutí, obyvatelé RVN prchají; v dubnu obsazen Saigon, Američané na poslední chvíli ještě evakuují tisíce lidí; 1976 vyhlášena Vietnamská socialistická republika (dále VSR)
- politické represe – odpor proti kolektivizaci vede k nepokojům; cca 1 milion lidí zavřen do pracovních táborů, cca 1,5 milionu emigrantů
- ekonomické zhroucení – inflace, neúroda, odchod zahr. kapitálu; postih soukromých podnikatelů spjatý s útokem na vrstvu podnikavých Číňanů vede k jejich odchodu a dále zhoršuje vztahy s ČLR
- mezinárodní izolace – v Kambodži dojde po převzetí moci Rudými Khmery (1977, dále RK) k brutálním čistkám a vystěhovávání měst; spory o pohraniční území, vyhánění Vietnamců z Kambodže, ideové rozpory (RK se orientovali na Čínu, VSR na SSSR); nakonec VSR podnikla 1979 invazi do Kambodže, svrhla RK, kteří proti vietnamské okupaci (1979-89) vedou partyzánskou válku; zhoršování vztahů s Čínou vede až k válce 1979, ČLR vadila role VSR v Kambodži a chtěla dát najevo svou vůdčí pozici, kromě toho šlo i o postavení etnických Číňanů i o pohraniční spory; Číňané sice nedosáhli změny režimu ve VSR, ale zničili zbytky infrastruktury na severu, zároveň utrpěli velké ztráty (cca 30 tisíc vojáků za tři týdny bojů); VSR je odkázána pouze na ekonomickou pomoc (členství v RVHP) a politickou podporu (spojenecká smlouva) ze SSSR, ta se ale v 80. letech zmenšuje
- reformy Doi moi („inovace“) – 1986 generační obměna vedení VSR, kvůli ekonomickému i společenskému rozvratu vyhlášen program reform; povolen volný pohyb osob po VSR, povolen styk s cizinci, postupná legalizace soukromého podnikání, návrat čínských podnikatelů, výměnou za protržní reformy obdrží VSR půjčky od Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, následuje prudký hospodářský růst